

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА ЮРІЯ БУГАЯ»**

УХВАЛЕНО
Вченою радою ЗВО «МНТУ»

Від «24» вересня 2024 р.
Протокол № 03/2425

Голова Вченої ради
Вероніка ХУДОЛЕЙ

ПРОГРАМА КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ

за освітньо-професійною програмою
«ПСИХОЛОГІЯ»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності **053 Психологія**
галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки**

КИЇВ - 2024

Програма кваліфікаційного іспиту за освітньо-професійною програмою «ПСИХОЛОГІЯ» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 053 Психологія, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, 32 с.

Програму кваліфікаційного іспиту для атестації випускників першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Психологія» за спеціальністю 053 Психологія галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки розроблено кафедрою психології та суспільно-гуманітарних наук.

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри (Протокол №2 від 26.09.2024 року).

Розглянуто та рекомендовано до використання в освітньому процесі на засіданні науково-методичної комісії Вченої ради ЗВО «МНТУ».

Розглянуто та схвалено на засіданні Вченої Ради ЗВО «МНТУ» (Протокол №03/2425 від 24.10.2024 року).

Програму підготовлено колективом науково-педагогічних працівників кафедри психології та суспільно-гуманітарних наук: Андросович К., Гальченко В., Засєкін А., Малєєва О., Мельник М., Шевчук В.

ЗМІСТ

1.	Пояснювальна записка.....	4
2.	Зміст програми кваліфікаційного іспиту	6
2.1.	Теоретична частина	6
2.2.	Практична частина.....	15
3.	Структура екзаменаційного білета	25
4.	Порядок проведення кваліфікаційного іспиту.....	25
5	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти.....	26
6	Список рекомендованої літератури для підготовки до складання кваліфікаційного іспиту.....	27

1. Пояснювальна записка

Програма комплексного кваліфікаційного іспиту складена відповідно до освітньо-професійної програми та навчального плану підготовки бакалаврів в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за освітньо-професійною програмою «Психологія» спеціальності 053 Психологія.

Метою кваліфікаційного іспиту є визначення рівня сформованості компетентностей та досягнення результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою.

Кваліфікаційний іспит передбачає визначення рівня теоретичної та практичної підготовки випускників для професійної діяльності, здатних вирішувати складні спеціалізовані задачі та психологічні проблеми на основі комплексного підходу в складних умовах життєдіяльності особистості, зокрема в екстремальних ситуаціях.

Основними напрямками діяльності майбутніх фахівців є профілактична, консультативна, психодіагностична та психокорекційна діяльність. Для ефективної професійної діяльності за наведеними напрямками випускник освітньої програми за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти повинен мати відповідний рівень теоретичної та практичної підготовки, що охоплює:

- ✓ знання про психічні явища, закономірності їх виникнення, функціонування та розвитку;
- ✓ розуміння поведінки, діяльності та вчинків людей, особливостей взаємодії в малих і великих соціальних групах, а також психофізіологічних процесів та механізмів, що лежать в основі різних форм психічної активності;
- ✓ володіння методами соціально-психологічних досліджень;
- ✓ уміння застосовувати знання у практичній діяльності;
- ✓ уміння забезпечувати ефективне та адекватне психолого-педагогічне втручання у виховний процес дітей, підлітків і молоді, надавати підтримку сім'ям, виступати посередником між особистістю та суспільством;
- ✓ навички діагностики психічного розвитку особистості та аналіз впливу чинників зовнішнього середовища;
- ✓ володіння прийомами неформального спілкування;
- ✓ виконання ролі неофіційного лідера, встановлення рівноправних стосунків із вихованцями та надання їм підтримки в період соціального й професійного становлення;
- ✓ уміння надавати психологічну допомогу в складних умовах життєдіяльності, зокрема в екстремальних та кризових ситуаціях
- ✓ уміння здійснювати психологічне консультування відповідно до запиту клієнта;

- ✓ уміння ефективно обирати та застосовувати методи психокорекційного впливу для найкращого розвитку особистості;
- ✓ екстремальні та кризові;
- ✓ уміння розробляти програм тренінгових занять.

Кваліфікаційний іспит є інструментом об'єктивного визначення рівня професійної підготовки випускників ЗВО «МНТУ» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за освітньо-професійною програмою «Психологія» спеціальності 053 Психологія. Програма кваліфікаційного іспиту складена із розрахунку можливості об'єктивного оцінювання результатів навчання, передбачених освітньою програмою:

Результати навчання визначені стандартом вищої освіти

ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПРН7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПРН8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефаківців.

ПРН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).

ПРН10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПРН11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

ПРН12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів тощо, відповідно до вимог замовника.

ПРН13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПРН14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПРН15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПРН16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПРН17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним

та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПРН18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

Результати навчання визначені закладом освіти

ПРН 19. Скласти та реалізовувати програму психокорекційного впливу та план психотерапевтичного процесу відповідно до індивідуально-психологічних особливостей клієнта.

ПРН 20. Надавати першу психологічну допомогу в кризових та екстремальних ситуаціях.

Програма кваліфікаційного іспиту передбачає виконання здобувачами освітнього ступеня бакалавр комплексу теоретичних та практичних завдань. Інформаційною базою формування засобів об'єктивного контролю рівня досягнення кінцевих цілей освітньо-професійної є змістові модулі нормативних фахових освітніх компонент, що формують систему спеціальних компетентностей випускника.

Програма комплексного кваліфікаційного іспиту складається з двох частин: теоретичної та практичної, кожна з яких структурується у окремі розділи:

1. Загальна психологія;
2. Психогігієна;
3. Соціальна психологія;
4. Вікова та педагогічна психологія;
5. Психологія корекційної роботи;
6. Психодіагностика;
7. Експериментальна психологія та основи психологічних досліджень;
8. Тренінгові технології в роботі психолога;
9. Психологічне консультування та психотерапія;
10. Психологічна допомога в екстремальних та кризових ситуаціях;
11. Психологічна служба в системі освіти.

2. Зміст програми кваліфікаційного іспиту

2.1. Теоретична частина

Ця частина містить перелік теоретичних питань за окремими розділами.

Розділ «Загальна психологія»

1. Схарактеризуйте предмет та об'єкт психології.
2. Розкрийте принципи психології.
3. Схарактеризуйте основні методи психології (спостереження, самоспостереження, експериментальне дослідження).
4. Дайте характеристику додатковим методам психологічного дослідження (опитування, бесіда, аналіз продуктів діяльності, узагальнення незалежних характеристик, самооцінювання).
5. Дайте характеристику віковій періодизації розвитку психіки.
6. Розкрийте сутність понять «людина», «особистість», «індивід», «індивідуальність» та встановіть співвідношення між ними.
7. Схарактеризуйте психологічну структуру особистості.
8. Розкрийте поняття про спілкування. Охарактеризуйте різновиди спілкування.
9. Розкрийте поняття про відчуття та дайте їх класифікацію.
10. Розкрийте поняття про сприймання та охарактеризуйте його різновиди.
11. Розкрийте поняття про мислення та охарактеризуйте його різновиди.
12. Розкрийте поняття про пам'ять та охарактеризуйте її різновиди.
13. Розкрийте поняття про увагу, охарактеризуйте її різновиди і властивості.
14. Розкрийте поняття про уяву та охарактеризуйте її різновиди.
15. Розкрийте поняття про волю та охарактеризуйте складові вольової діяльності.
16. Дайте характеристику емоцій та почуттів.
17. Розкрийте поняття про темперамент. Охарактеризуйте його типи та головні властивості.
18. Розкрийте поняття про характер та охарактеризуйте риси типового характеру.
19. Розкрийте поняття про здібності та охарактеризуйте структуру здібностей.
20. Розкрийте поняття про діяльність та охарактеризуйте її структуру.

Розділ «Психогігієна»

1. Предмет та завдання психогігієни. Методи психогігієни.
2. Поняття «стрес», його ознаки й наслідки.
3. Поняття «стресостійкість». Алгоритм розвитку стресостійкості.
4. Дистрес, його види та симптоми.
5. Засоби запобігання стресу. Копінг-стратегії.
6. ПТСР як наслідок травматичного впливу війни. Засоби подолання ПТСР.
7. Харчова поведінка та її розлади.
8. Орторексія як розлад харчової поведінки.

9. Сутність інтуїтивного харчування.
10. Особливості суїцидальної поведінки.
11. Діагностика суїцидальної поведінки.
12. Характеристика криз дитинства та юності.
13. Характеристика першої кризи дорослості (28-34 роки). Вік творця.
14. Особливості протікання кризи середнього віку (40-45 років).
«Сивина – в бороду, біс – в ребро».
15. Криза 50-55 років: оцінка очікуваного й досягнутого. Етапи протікання кризи.
16. Психотерапія в роботі з кризами дорослості: де знайти ресурси?
17. Саногенний потенціал як основа гармонійної особистості.
2. Методи активізації саногенного потенціалу.

Розділ «Соціальна психологія»

1. Завдання соціальної психології та її місце в системі наукових знань.
2. Методи соціальної психології.
3. Особистість в контексті соціальної психології. Структура особистості.
4. Спілкування і його функції.
5. Види і форми спілкування.
6. Поняття про конфлікт та типологія конфліктів.
7. Класифікація груп в соціальній психології.
8. Поняття про малу групу та їх основні характеристики.
9. Динамічні процеси в групах: загальна характеристика.
10. Нормативний вплив в групі.
11. Соціалізація особистості, форми соціалізації.
12. Етапи соціалізації.
13. Механізми соціалізації.
14. Керівництво і лідерство в групі. Стили управління соціальною групою.
15. Механізм соціальної перцепції (ідентифікація, емпатія, атракція).
16. Вплив на особистість масових соціально-психологічних явищ (суспільна думка, мода, масова комунікація).
17. Великі соціальні групи, їх класифікація.
18. Український національний характер.
19. Соціально-психологічна характеристика натовпу.
20. Міжгрупова взаємодія.

Розділ «Вікова та педагогічна психологія»

1. Завдання вікової та педагогічної психології.
2. Система засобів пізнання вікової та психології. Методи вікової психології.
3. Етичні норми діагностичного дослідження у віковій психології.

4. Психічний розвиток як предмет вікової та педагогічної психології
5. Проблеми вікової періодизації.
6. Основні чинники та рушійні сили психічного розвитку
7. Особливості розвитку ембріону і плоду. Початок формування прив'язаності. Відповідальне батьківство.
8. Особливості періоду новонародженості. Центральні новоутворення періоду новонародженості. Особливості розвитку новонародженого
9. Психологічні особливості немовляти
10. Особливості розвитку в ранньому дитинстві. Автономія, дисципліна та просоціальна поведінка. Криза трьох років
11. Психічний і особистісний розвиток дитини в дошкільному віці. Криза семи років. Готовність дошкільника до навчання в школі
12. Загальна характеристика розвитку молодшого школяра. Розвиток самосвідомості, спонукальної та пізнавальної сфери молодшого школяра
13. Загальна характеристика психічного і особистісного розвитку підлітка. Криза підліткового віку
14. Загальна характеристика раннього юнацького віку. Криза ідентичності як нормативна криза юності
15. Психологія зрілої юності. Психологічні кризи зрілої юності
16. Особливості психології дорослості. Співвідношення понять «дорослість» та «зрілість»
17. Психологія ранньої дорослості: особливості інтелектуальної діяльності, емоційної сфери, психосоціального розвитку
18. Психологія пізньої дорослості: проблеми зрілого дорослого віку, розвиток Я-концепції та спонукальної сфери
19. Загальна характеристика пізньої дорослості (старості): теорії старіння і старості, вікові зміни особистості у старості
20. Психологічні проблеми смерті.
21. Теоретичні принципи діяльнісної теорії навчання.
22. Проблема психічного розвитку у процесі навчання.
23. Класифікація видів навчання. Традиційне навчання та його характеристики.
24. Концепція проблемного навчання.
25. Психологічна сутність програмованого навчання.
26. Теорія поетапного формування розумових дій і понять
27. Теорія змістовного узагальнення
28. Поняття про розвивальне навчання. Концепції розвивального навчання..
29. Інноваційні технології навчання.
30. Індивідуальний підхід у організації навчання.
31. Психологічні основи диференціації навчання.
32. Особливості навчання обдарованих та невстигаючих учнів.

33. Психологічні основи педагогічного контролю і оцінювання.

Розділ «Психологія корекційної роботи»

1. Поняття та специфічні риси психологічної корекції. Її предмет, мета та основні завдання.
2. Основні методи психологічної корекції.
3. Відмінність між психологічною корекцією, психотерапією та психологічним консультуванням.
4. Основні принципи побудови корекційної програми.
5. Види психологічної корекції.
6. Поняття та види психокорекційних програм.
7. Структура психокорекційної програми.
8. Етапи реалізації корекційної програми.
9. Класифікація методів психокорекційної роботи.
10. Ігротерапія як метод психологічної корекції.
11. Використання основ психоаналізу та індивідуальної і аналітичної психології у корекційній роботі.
12. Використання основ когнітивної та поведінкової психології у корекційній роботі.
13. Використання основ логотерапії та гуманістичної психології у корекційній роботі.
14. Особливості психокорекційної роботи з дітьми.
15. Техніки для корекції тривожності у дітей.
16. Техніки для корекції агресивної поведінки у дітей.
17. Підходи для корекції порушень уваги у дітей.
18. Специфіка роботи психолога з підлітками.
19. Методи корекції для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.
20. Корекційна робота з дітьми, які пережили травматичні події.

Розділ «Психодіагностика»

1. Завдання психодіагностики. Професійно-етичні аспекти психодіагностики.
2. Тест як основний інструмент психодіагностики. Психодіагностичний процес.
3. Стандартизованість та достовірність діагностичної методики.
4. Поняття про надійність тестів.
5. Поняття про валідність тестів.
6. Класифікація методів психодіагностики.
7. Особистісні опитувальники. Форми запитань та типи відповідей в особистісних опитувальниках. 16-факторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла.

8. Проективні психодіагностичні методики. ТАТ. Методика «Незакінчені речення». Методика кольорових виборів Люшера. Тест «Кінетичний малюнок сім'ї». Тест «Дім, дерево, людина».

9. Діагностика пізнавальних процесів. Тести вивчення пам'яті, уваги, типу мислення.

10. Основні погляди на співвідношення інтелекту і креативності. Тест інтелекту Г. Айзенка, прогресивні матриці Дж. Равена, Тест інтелекту Амтхауера. Діагностика креативності. Фігурний тест Торренса. Тест Векслера.

11. Психодіагностика міжособистісних взаємин. Тест Т.Лірі. Опитувальник соціально-психологічного клімату в колективі Ф. Фідлера. Опитувальник вивчення поведінки в конфліктних ситуаціях К. Томаса.

12. Основні підходи до вивчення темпераменту (структурний, типологічний).

Типологія особистості К.Юнга. Опитувальник Г. Айзенка.

13. Психодіагностика характеру. Акцентуації. Опитувальник Г.Шмішека. Патохарактерологічний діагностичний опитувальник О.Лічко.

14. Діагностика тривожності. Методика діагностики рівня шкільної тривожності Філліпса. Опитувальник Дж. Тейлора для оцінки загального рівня тривожності. Тест тривожності Спілбергера-Ханіна.

15. Діагностика емоційно-особистісної дезадаптації. Методика дослідження соціально-психологічної адаптації Роджерса-Даймонда. Діагностика рівня стресу (за В. Щербатих). Методика САН.

16. Психодіагностика мотивації. Опитувальник мотивації досягнення А.Мехрабіана (РАМ). Малюнковий тест фрустрацій Розенцвейга.

17. Особистісні опитувальники інтересів. Інвентар інтересів Стронга. Диференціально-діагностичний опитувальник (ДДО) Є.Климова.

18. Діагностика ціннісної сфери особистості. Методика ціннісних орієнтацій М. Рокича. Тест орієнтацій сенсу життя («Сенсожиттєві орієнтації» — СЖО).

Розділ «Експериментальна психологія та основи психологічних досліджень»

1. Передумови становлення й розвиток експериментального методу в психологічних дослідженнях

2. Загальні основи методу експериментування в перших реалізаціях психологічних досліджень. Сучасні тенденції в експериментальних дослідженнях психології

3. Джерела наукового знання. Поняття парадигми наукового дослідження. Методологічні засади наукового знання.

4. Емпіричні методи дослідження психіки

5. Експеримент як вид практичної діяльності дослідника: етапи та зміст психологічного експерименту

6. Вимоги до формулювання наукових гіпотез у психологічному

експерименті. Рівні гіпотез. Види гіпотез у психологічному експерименті. Контргіпотеза і третя конкуруюча гіпотеза. Принцип фальсифікації і верифікації наукових гіпотез. Статистичні рішення: помилки 1-го і 2-го роду та можливості їхньому запобіганню.

7. Експериментальні змінні та засоби їх контролю. Види змінних. Незалежна змінна. Залежна змінна. Контроль змінних.

8. Дослідницькі стратегії в експериментальній психології.

9. Обстеження і обстежувальні шкали.

10. Побічна (незапланована) варіативність і стратегії її контролю.

11. Експериментальні плани: плани для однієї незалежної змінної, плани для однієї незалежної змінної і кількох груп, факторні плани, плани експериментів для одного досліджуваного.

12. Доекспериментальні та квазіекспериментальні плани.

13. Характеристика надійності, внутрішньої, зовнішньої валідності експерименту та факторів, які загрожують їй.

14. Відбір досліджуваних. Експериментальні вибірки та способи їх формування.

15. Методи математично-статистичної обробки експериментальних даних.

16. Соціально-психологічні аспекти психологічного експерименту

17. Експериментатор: його особистість і діяльність.

18. Досліджуваний: його діяльність в експерименті. Засоби контролю ефектів спілкування в експерименті.

19. Інтерпретація та оформлення результатів експерименту.

Розділ «Психологічне консультування та психотерапія»

1. Психологічне консультування як особливий вид психологічної допомоги. Мета і завдання психологічного консультування. Етичні принципи роботи психолога-консультанта.

2. Види психологічного консультування. Етапи консультування. План консультативного процесу.

3. Гуманістичний напрям у консультуванні.

4. Когнітивний напрям у консультуванні.

5. Екзистенційний напрям у консультуванні

6. Психоаналітичний напрям у консультуванні.

7. Біхевіористичний напрям у консультуванні.

8. Роль і місце особистості консультанта в психологічному консультуванні. Вимоги до особистості консультанта.

9. Емпатія, визначення, її роль в консультуванні. Невербальні реакції клієнта.

10. Особливості постановки запитань в психологічному консультуванні. Види запитань.

11. Засоби визначення і оцінки актуальної проблематики клієнта, способи ефективної консультативної взаємодії. Ефективне слухання, віддзеркалення, прояснення, конфронтація, інтерпретація.
12. Поняття консультативного контакту, терапевтичний клімат як передумова встановлення контакту.
13. Особливості першої зустрічі з клієнтом як основа успішності консультування.
14. Вимоги до організації і проведення психоконсультативної бесіди. Особливості контакту під час бесіди.
15. Інтерв'ю як метод психологічного консультування.
16. Консультування батьків, що виховують дітей з психо-фізичними порушеннями розвитку.
17. Консультування сімейних пар. Особливості психологічного консультування під час розлучення.
18. Особливості консультування клієнтів із психосоматичними розладами.
19. Загальні засади психотерапії та історія виникнення.
20. Основні методи в психотерапії.
21. Загальні принципи та підходи до психотерапевтичної практики.
22. Мета, завдання і принципи діяльності психотерапевта.
23. Особистість психотерапевта. Вимоги до психотерапевта.
24. Методологічні основи психотерапевтичного впливу. План психотерапевтичного процесу.
25. Терапевтичні техніки: вільні асоціації, прояснення, відображення, інтерпретація, конфронтація і т.ін.
26. Проблеми, що виникають у психотерапевтів під час терапевтичного процесу.
27. Короткострокова прицільна психотерапія та її стадії і проблеми.
28. Підтримуюча психотерапія: її компоненти, цілі та показання до застосування.

Розділ «Тренінгові технології в роботі психолога»

1. Психологічний тренінг: поняття, історія виникнення й розвитку.
2. Види тренінгової діяльності.
3. Завдання тренінгової діяльності.
4. Поняття особистісного зростання у тренінговій практиці.
5. Вимоги до особистості тренера.
6. Суттєві відмінності тренінгу і традиційних форм навчання.
7. Етапи розвитку групи у тренінговій практиці.
8. Психотерапевтичні чинники впливу на членів групи.
9. Зворотний зв'язок та його значення.
10. Шерінг в тренінговій роботі: особливості проведення.
11. Критерії оцінювання тренінгу.

12. Методи оцінювання тренінгу (опитування, анкетування, тестові завдання, «панельне інтерв'ю-вихід», «фокус-групи»).

13. Структурні компоненти тренінгу: вступна частина, основна частина, заключна частина.

14. Методи тренінгової роботи.

15. Форми тренінгової роботи. (індивідуальна робота, парна робота, мала група, загальна робота у два кола, «акваріум», велике тренінгове коло тощо).

Розділ “Психологічна допомога в екстремальних та кризових ситуаціях”

1. Задачі, принципи та механізми психологічної допомоги у кризових та екстремальних ситуаціях.

2. Екстремальні ситуації: види, особливості та психодіагностика.

3. Кризові стани: характеристика, психологічний інструментарій виявлення ознак, чинники виникнення.

4. Зміст та психологічні особливості понять: «криза», «критична ситуація», «кризова подія», «психічна травма», «екстремальний стрес».

5. Види криз і кризових ситуацій.

6. Симптоми наявних рис переживання кризових станів особистістю.

7. Методи надання психологічної допомоги в кризових та екстремальних ситуаціях.

8. Психологічна травма та шляхи її подолання.

9. Гострий стрес як відповідь на екстремальну ситуацію.

10. Методи надання допомоги при стресових переживаннях.

11. Перша психологічна допомога в екстремальних ситуаціях.

12. Протокол надання першої психологічної допомоги в гострих стресових ситуаціях.

13. Протоколи надання першої психологічної допомоги під час переживання негативних психологічних реакцій та станів.

14. Причини посттравматичного стресового розладу та його діагностичні критерії.

15. Особливості надання екстреної психологічної допомоги населенню при порушенні когнітивних, емоційних, поведінкових, соціальних функцій особистості.

16. Принципи надання психологічної підтримки населенню, постраждалому внаслідок надзвичайних ситуацій.

17. Психологічна допомога дітям, що пережили травму.

18. Психологічна допомога у ситуації вимушеного переміщення населення.

19. Вправи для проведення психологічної роботи з дітьми в умовах екстрених ситуацій та криз.

20. Рекомендації батькам, вчителям, родичам в закладах освіти щодо

психологічної допомоги дітям у наслідок бойових дій.

Розділ «Психологічна служба в системі освіти»

1. Національна система соціально-психологічної служби: визначення, мета, завдання, структура, історія створення.
2. Базові принципи організації психологічної служби. Основні види діяльності психологічної служби системи.
3. Вимоги до особистості практичного психолога: психограма професії психолога, система особистісних якостей, навичок та вмінь, необхідних психологові, принципи та правила роботи психолога
4. Організаційні аспекти діяльності психолога: орієнтовний план роботи психологічної служби в системі освіти, документація психологічної служби, кабінет психолога в закладах освіти.
5. Психодіагностика як основа професійної діяльності психолога в закладах освіти. Завдання та процедура психодіагностики.
6. Психолого-педагогічна корекція як напрям діяльності психологічної служби в закладі освіти. Принципи психокорекційної діяльності психолога. Характеристика основних форм психокорекційної роботи.
7. Психологічне консультування як напрям роботи психологічної служби.
8. Профілактична робота психологічної служби.
9. Психологічна служба в закладі дошкільної освіти. Адаптація дитини дошкільного віку до умов закладу дошкільної освіти.
10. Діагностичний мінімум практичного психолога закладу дошкільної освіти.
11. Сутність та критерії готовності дитини до школи.
12. Психологічна служба в початковій та загальноосвітній школі: основні завдання шкільного психолога.
13. Профорієнтаційна робота зі старшокласниками.
14. Особливості роботи психолога з соціально й педагогічно занедбаними дітьми та в інклюзивних класах.
15. Основні концепції психологічної роботи з батьками.
16. Діагностичні засоби вивчення особливостей сімейного виховання учнів.
17. Педагогічні конфлікти: сутність, профілактика та методи вирішення.
18. Індивідуальний стиль діяльності педагога: психологічна допомога у становленні та корекції.

2.2. Практична частина

Ця частина містить типові практичні завдання у вигляді ситуаційних вправ, які повинен вміти вирішувати випускник із застосуванням теоретичного та методичного апарату психологічної науки і практики.

Завдання 1.

Опис ситуації. До вас звернувся керівник компанії з метою підвищити командоутворення свого колективу. Він скаржиться, що в працівників, які мало один одного знають і майже не комунікують пропав інтерес до роботи, ініціативність і це знижує загальну ефективність роботи компанії.

Завдання для виконання. Проконсультуйте керівника компанії. Розробіть приблизну програму тренінгу (структуру). Напишіть її мету, завдання, критерії оцінювання результативності. Наведіть приклад 2-3 вправи, які будуть використано.

Завдання 2.

Опис ситуації. До вас звернувся директор ліцею із запитом провести тренінг з профілактики емоційного вигорання педагогів.

Завдання для виконання. Розробіть структуру тренінгового заняття; визначте умови проведення тренінгу, час; мету; завдання. Наведіть приклад 2-3 вправ, які є найбільш вагомими для даного тренінгу (відповідають меті). Пропишіть очікуваний результат такого тренінгу.

Завдання 3.

Опис ситуації. До психолога звернулася молода жінка, яка скаржиться на наявність конфліктів з колегами на роботі, погіршення настрою та внутрішнього інтересу до своїх звичних занять. Вона також зазначає, що останнім часом їй важко концентруватися на завданнях, і вона відчуває себе постійно втомленою. Жінка хоче зрозуміти причину свого стану та отримати рекомендації щодо його покращення.

Завдання для виконання. Визначте, які психодіагностичні методики ви б використали для:

- оцінки рівня емоційного вигорання;
- вивчення міжособистісних відносин і рівня конфліктності;
- аналізу її особистісних рис, що можуть впливати на професійну та соціальну взаємодію.

Завдання 4.

Опис ситуації. До шкільного психолога звернувся 15-річний підліток, який відчувається невпевненим щодо вибору майбутньої професії. Він розуміє, що має інтерес до багатьох сфер, але не знає, яка з них найбільше відповідає його здібностям і нахилам. Підліток хоче зрозуміти, яка професійна діяльність може приносити йому задоволення у майбутньому.

Завдання для виконання. Визначте набір діагностичного інструментарію для надання консультації.

Завдання 5.

Опис ситуації. До психолога закладу дошкільної освіти звернулися батьки з питань занепокоєння поведінкою дитини (5 років). Дитина веде себе гіперактивно, не реагує на зауваження батьків, проявляє агресію, б'ється, ламає іграшки, не піддається виховному впливу.

Завдання для виконання. Розробіть план консультативного процесу дошкільного психолога для батьків та визначте методики діагностики дитини. Чи потрібно психологу у даному випадку працювати тільки з дитиною? Обґрунтуйте свою відповідь.

Завдання 6.

Опис ситуації. 8-річна дитина виявляє сильну тривожність перед контрольними роботами в школі. Вона скаржиться на головний біль, часто плаче й відмовляється ходити до школи. Батьки також помітили, що дитина багато часу проводить у роздумах про свої можливі невдачі.

Завдання для виконання:

- Проведіть аналіз причин тривожності.
- Запропонуйте план корекційної роботи.
- Які методи й техніки ви використовуватимете?

Завдання 7.

Опис ситуації. У 10-річного хлопчика відзначаються часті випадки агресії в класі: він ображає однокласників, інколи кидає предмети й погано реагує на зауваження вчителя. Під час індивідуальної розмови він заявляє, що не хоче йти до школи, тому що всі його дратують.

Завдання для виконання:

- Розробіть план роботи з дитиною для зменшення проявів агресії.
- Які методики ви застосуєте для розвитку його навичок саморегуляції?
- Як би ви залучили батьків до процесу корекції?

Завдання 8.

Опис ситуації. 12-річний підліток пережив автомобільну аварію й з того часу боїться їздити в транспорті. Він відмовляється від шкільних екскурсій, які передбачають поїздку автобусом, і демонструє сильну тривогу під час розмов про транспорт.

Завдання для виконання.

- Як ви побудуєте корекційну роботу з дитиною для подолання наслідків травматичного досвіду?
- Які техніки психологічної допомоги (наприклад, когнітивно-поведінкові чи релаксаційні) ви застосуєте?
- Як би ви співпрацювали з батьками підлітка?

Завдання 9.

Опис ситуації. До вас звернулися батьки 5-річної дитини, яка відмовляється йти до дитячого садка. Дитина скаржиться на сум, часто плаче, виявляє тривожність і уникає спілкування з іншими дітьми.

Завдання для виконання.

- Визначте можливі вікові психологічні причини такої поведінки.
- Запропонуйте рекомендації для батьків і вихователів дитячого садка, ґрунтуючись на теоріях вікового розвитку.

Завдання 10.

Опис ситуації. 14-річний підліток став агресивним, постійно сперечається з батьками та вчителями, уникає виконання домашніх завдань. Він стверджує, що не хоче йти до школи, бо "всі проти нього".

Завдання для виконання.

- Опишіть, яка криза розвитку проявляється в цій ситуації.
- Поясніть можливі механізми подолання конфлікту між підлітком і дорослими.
- Розробіть план дій для батьків і педагогів, щоб допомогти дитині пройти цю кризу.

Завдання 11.

Опис ситуації. У 9-річної дитини спостерігаються труднощі із засвоєнням матеріалу з математики, водночас вона швидко запам'ятовує нові факти з природознавства та захоплюється читанням. Учитель вважає, що дитина "не старається".

Завдання для виконання.

- Визначте, які когнітивні особливості цього віку можуть пояснювати ситуацію.
- Запропонуйте методики підтримки цієї дитини в навчанні, враховуючи теорію Жана Піаже або Льва Виготського.

Завдання 12.

Опис ситуації. 35-річний чоловік звернувся до психолога зі скаргами на почуття незадоволеності життям і роботою. Він стверджує, що "не досяг того, чого хотів", і почувається розгубленим.

Завдання для виконання.

- Визначте, яка вікова криза може спостерігатися в цьому випадку.
- Запропонуйте підходи для роботи з клієнтом, зважаючи на концепцію Еріка Еріксона

Завдання 13.

Опис ситуації. Розгляньте розмову між шкільним практичним психологом та учнями одного з класів:

«Ура-а-а-а!

- Що трапилося? Чому ви так радієте?
- Класну годину відмінили!
- І вам не шкода?
- Про що шкодувати? Прийде наша «класна» і почне: «Чому підлогу вчора погано вимили? Скільки двійок встигли отримати? Хто це так волав минулої перерви?» Набридло!».

Завдання для виконання.

- Проаналізуйте причини негативної оцінки класних/виховних годин учнями.
- Яким має бути слово вчителя на виховних годинах?
- Якою ви бачите роль учнів у підготовці класної години?

Завдання 14.

Опис ситуації.

а) Після виконання учнями самостійної роботи учитель запропонував їм помінятися зошитами і перевірити роботу свого товариша по парті.

б) Учитель запропонував учням прочитати математичну задачу і змінити питання задачі так, щоб вона розв'язувалася на три дії.

в) Для проведення повторювально-узагальнюючого уроку в 1-му класі вчитель обрав форму сюжетної гри.

Завдання для виконання.

Проаналізуйте наведені ситуації та визначте, розвиток якого компоненту освітньої діяльності стимулює педагог.

Завдання 15.

Опис ситуації. Ви провели кореляційне дослідження, в якому досліджували зв'язок між часом, проведеним у соціальних мережах, і рівнем соціальної тривожності у підлітків.

Завдання для виконання.

Які висновки можна зробити на основі кореляції?

Чи можна на основі цього дослідження зробити висновки про причинно-наслідкові зв'язки?

Які можливі альтернативні пояснення отриманих результатів і як ви можете їх контролювати?

Завдання 16.

Опис ситуації. Дослідник бажає вивчити вплив рівня шуму на концентрацію уваги студентів. Він пропонує тим самим учасникам виконати тест на увагу в умовах низького, середнього та високого рівня шуму.

Завдання для виконання.

Визначте тип експериментального плану, використаний у цьому дослідженні.

Які переваги та недоліки плану з повторними вимірами?
Які побічні змінні можуть вплинути на результати, і як їх можна контролювати?
Розробіть стратегію мінімізації ефекту порядку (послідовності проведення умов).

Завдання 17.

Опис ситуації. У дослідженні вивчають рівень агресивної поведінки після перегляду агресивних відеоматеріалів. Експериментатор проявляє зацікавлення, коли учасники відповідають, що відчують сильні емоції після перегляду, але зменшує інтерес, якщо емоції слабкі.

Завдання для виконання.

Визначте, як дії експериментатора можуть вплинути на результати експерименту.

Запропонуйте способи зменшення цього впливу.

Завдання 18.

Опис ситуації. Усі першокурсники через 3 тижні після початку навчального року отримали від психолога ЗВО запрошення на участь у тренінгові, спрямованому на адаптацію до нових умов навчання.

Завдання для виконання.

Визначте, чи було дотримано головний психогігієнічний принцип у наведеній ситуації. У чому це виражалось?

Завдання 19.

Опис ситуації. Практичний психолог, який має велику психоконсультативну і психотерапевтичну практику, раз у рік протягом місяця відвідує групи самопідтримки і раз у три роки проходить курс психотерапії.

Завдання для виконання.

Визначте, чи було дотримано головний психогігієнічний принцип у наведеній ситуації. У чому це виражалось?

Завдання 20.

Опис ситуації. Вас попросили допомоги в розв'язанні конфліктної ситуації між студентками, що проживають в одній кімнаті гуртожитку. Учасниці конфлікту весь час звинувачують одна одну, перелічують ситуації, де ті були не праві, тощо.

Завдання для виконання.

Підготуйтеся до бесіди з ними. У якому напрямі її слід повести?

Якої позиції вам варто дотримуватись?

Що, на вашу думку, може стати основою нормалізації стосунків?

Завдання 21.

Опис ситуації. Припустімо, до вас як психолога соціально-психологічної служби звернувся студент, який не може добитися прихильності дівчат, котрі йому подобаються. Під час бесіди виявилось, що цей хлопець має такі переконання: “Коли трапляється щось хороше – погане вже на підході”, “Якщо я виражу свої бажання, всі відвернуться від мене”. Його очікування також мають специфічну природу: “Якщо щось погане може трапитися, то зі мною воно обов’язково трапиться”, “Катастрофа завжди чекає на мене прямо за рогом”. Крім того, він має стійкі негативні уявлення про себе: “Я завжди відчуваю, що інші кращі за мене”, “Що б я не робив, ніколи не виходить так, як треба”.

Завдання для виконання.

Надати рекомендації клієнту.

Визначити, які зміни в його самосвідомості, поведінці, спілкуванні сприятимуть появі стійких прихильностей і симпатій?

Завдання 22.

Опис ситуації. Уявіть, що ви потрапили в небезпечний для життя натовп.

Завдання для виконання. Які ваші дії? Розробити правила поведінки в натовпі.

Завдання 23.

Опис ситуації. Арсеній Л., 12 років. До шкільного психолога звернувся класний керівник Арсенія з проханням дати характеристику на хлопчика в зв'язку з необхідністю поставити його на облік важковиховуваних в інспекції в справах неповнолітніх. Причина - втечі з дому. Протягом останнього місяця Арсенія тричі затримувала міліція в потягах далекого сполучення, де він ховався на третій полиці. Щоразу хлопчик хотів обдурити працівників міліції, пояснюючи, що відстав від потягу, в якому їде мати, і що тепер наздоганяє її наступним потягом. При психологічному обстеженні Арсенія Л. не виявлено ніяких порушень з боку психічних процесів.

Мати Арсенія в бесіді з психологом запевняла, що стосунки з сином гарні, що причини його втечі вона пояснити не може. Під час експериментальної бесіди було з'ясовано, що батько Арсенія помер півтора року тому. Хлопчик дуже любив батька й тяжко переживав це горе. Проте за півроку Арсеній заспокоївся, до нього повернулися дитяча веселість і життєрадісність. Про батька згадував зі світлим сумом. Місяць тому мати повідомила синові, що хоче вийти заміж, і запропонувала хлопчику наступного тижня познайомитися з майбутнім вітчимом. Арсеній нічого не відповів, зовнішньо тримався спокійно, а наступного дня вперше втік з дому.

Завдання для виконання. Визначте приналежність клієнта до певної "групи ризику" та окресліть шляхи психокорекції його поведінки.

Завдання 24.

Опис ситуації. Оля., 12 років. Звернулася мати з проханням вплинути на доньку, щоб вона стала спокійнішою. Матір хвилює нервозність і роздратованість дочки, що виникли останнім часом. Батьки розлучені, батько був дуже запальним, зловживав алкоголем. Дівчинка народилася своєчасно, росла й розвивалася нормально, була спокійною, лагідною, слухняною. В школі успішність середня. Протягом останнього року дівчинка виросла на 8 см, у неї з'явилися вторинні статеві ознаки. Приблизно в той же час почалися конфлікти з матір'ю. Виникли запальність, роздратованість, дочка перестала бути слухняною, стала все робити «наперекір». На всі зауваження матері дівчинка реагує криком або сльозами. В школі поведінка також стала емоційно нестійкою, знизилась успішність. При психологічному обстеженні Олі виявлено коливання активної уваги, працездатності. Пам'ять і мислення - в межах норми. Самооцінка адекватна, дівчинка помічає зміни свого характеру, що виявились останнім часом. При обстеженні ПДО у Олі виявлено лабільний тип акцентуації характеру. Дівчинка любить матір, але не може стриматись від грубощів, коли мати починає поводитися з нею «як з маленькою».

Завдання для виконання. Визначте приналежність клієнта до певної "групи ризику" та окресліть шляхи психокорекції його поведінки.

Завдання 25.

Опис ситуації. На уроці учень А вдарив учня Б, унаслідок чого учень Б отримав закриту черепно-мозкову травму та струс головного мозку. Після цього учень Б намагався звернутися по допомогу до директорки, але та до дитини не вийшла. Потім учень Б піднімався сходами, де сталася друга сутичка. Учень Б самостійно звернувся до медичної сестри, яка зателефонувала батькам через те, що виявила симптоми струсу. Батьки не мали змоги забрати учня й попросили викликати швидку допомогу. Директорка забороняла викликати швидку. Після заяви батьків про булінг було скликано комісію з розгляду випадків булінгу. За результатами роботи засідання було складено акт про нещасний випадок, де заперечували факти вчинення насильства. Учень А під час роботи комісії та після розгляду продовжував погрожувати учню Б та його сестрі».

Завдання для виконання. Визначте, що було зроблено правильно, а що не правильно відповідно до алгоритму дій при булінгу.

Завдання 26.

Опис ситуації. До консультації звернулася мати з приводу проблем з дитиною – хлопчиком семи років: у того останнім часом значно погіршилася поведінка, він почав грубіянити батькам у відповідь на зауваження, без дозволу брати гроші. Під час бесіди з'ясувалося, що останнім часом батьки часто конфліктують між собою, інколи навіть виникала загроза розлучення.

Завдання для виконання. Напишіть, на чому б ви зосередили увагу в подальшій роботі над даною ситуацією? Визначіть, хто і якої саме потребує психологічної допомоги в цьому випадку.

Завдання 27.

Опис ситуації. До сімейної консультації, де ви проходите стажування, завітало подружжя, що перебуває в шлюбі п'ять років, дітей не має (за медичними показниками). У жінки підозра, що в чоловіка є коханка, хоча він це заперечує. А чоловік каже, що дружина сама постійно провокує його на конфлікти та агресію. Обоє (принаймні на словах) хочуть зберегти шлюб.

Завдання для виконання. Сформулюйте “разом” з уявними клієнтами консультативне завдання, визначивши, у чому полягають їхні проблеми, на що їх потрібно орієнтувати, за яких умов вони будуть мати шанси на примирення і покращення стосунків.

Завдання 28.

Опис ситуації. До вас як психолога звернулася за консультацією жінка, що потерпає від складних життєвих обставин: у зв'язку з економічними труднощами погіршилися умови та оплата праці; ускладнилися стосунки з чоловіком, який, на її думку, її не розуміє; у дітей з'явилися проблеми в школі. За словами жінки, через усе це вона “балансує на грані зриву” і просить допомогти його уникнути.

Завдання для виконання. Проаналізуйте зміст скарги клієнтки і психологічну ситуацію, в якій вона перебуває. Сформулюйте первинні гіпотези щодо змісту її психологічних проблем, після чого підготуйте висновок про те, які дані анамнезу та поглибленої психодіагностики необхідно зібрати для перевірки висунутих гіпотез, розробіть заходи з їх збирання.

Завдання 29.

Опис ситуації До вас звернувся студент-першокурсник з проханням допомогти розібратися з його життєвою ситуацією. Ви поставили йому такі запитання:

- Чи було у вашому минулому щось таке, що й досі має на вас сильний вплив?
- Чи були у вашому минулому люди, спільноти, обставини, які сильно вплинули на ваше життя і впливають ще й досі?
- Чи є у вашому теперішньому житті щось важливе, що серйозно впливає на вас?
- Чи є у вашому теперішньому люди або обставини, які сильно впливають на вас?
- Чи можете ви передбачити певну важливу подію в майбутньому, яка серйозно вплине на ваше життя?

- Чи відчуваєте ви, що якась людина, групи людей чи обставини в майбутньому сильно впливатимуть на ваше життя?
- Чи є у вашому майбутньому важлива мета?

Завдання для виконання. Запишіть відповіді цього першокурсника, як ви їх собі уявляєте (при цьому доцільно, якщо це можливо, орієнтуватися на прототип добре знайомої вам людини). Напишіть висновки з отриманих відповідей? Надайте рекомендації студенту?

Завдання 30.

Опис ситуації. У людини середнього віку в умовах екстремальної ситуації сталася панічна атака.

Завдання для виконання. Визначити та запропонувати методи допомоги людині, щоб впоратися з фізіологічними проявами паніки.

Завдання 31.

Опис ситуації. Клієнт переживає втрату (смерть) близької для неї людини.

Завдання для виконання.

Запропонувати тактику спілкування з клієнтом та розпізнати стадію горя (заперечення, гнів, торг, депресія, прийняття) у поведінці клієнта.

Надати психологічну підтримку клієнту у процесі прийняття втрати.

Завдання 32.

Опис ситуації. Людина потрапила у ДТП та перебуває в стані шоку. Здоров'ю потерпілого вже нічого не загрожує.

Завдання для виконання. Зняти гострий стрес після травми та забезпечити почуття безпеки.

Завдання 33.

Опис ситуації. У клієнта часто виникають суїцидальні думки, що загрожує його життю.

Завдання для виконання. Ідентифікувати ступінь ризику та надати психологічну підтримку. Скласти план роботи з клієнтом в кризовій ситуації для збереження його життя. На що в першу чергу буде спрямована робота?

Завдання 34.

Опис ситуації. Ви працюєте психологом на об'єкті, де сталася пожежа. Серед постраждалих потребує психологічної допомоги дитина - хлопчик, 5 років. Дитина перебує в стані сильного стресу чи тривоги.

Завдання для виконання. Надати психологічну підтримку дитині, допомогти заспокоїтися. Опишіть ваші дії як фахівця, враховуючи зазначений вік клієнта

Завдання 35.

Опис ситуації. Клієнт часто виявляє агресію після конфліктів на роботі.

Це заважає йому комунікувати з командою.

Завдання для виконання. Запропонуйте вправи на вгамування агресивних проявів, негативних емоцій. Розробіть план розвитку навичок поведінки у конфліктних ситуаціях.

3. Структура екзаменаційного білету

Для проведення кваліфікаційного іспиту готується комплект екзаменаційних білетів. Кожен білет складається з двох частин: теоретичної та практичної. Теоретична частина містить 40 тестових закритих завдань та два відкритих питання. Практична частина містить ситуаційне завдання.

4. Порядок проведення кваліфікаційного іспиту

Порядок проведення кваліфікаційного екзамену регламентується внутрішнім Положенням про атестацію здобувачів на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти.

Атестація осіб, які здобувають ступінь бакалавра за освітньою програмою «Психологія», у формі кваліфікаційного іспиту здійснюється екзаменаційною комісією.

Форма проведення кваліфікаційного екзамену – письмова. Екзамен проводиться в аудиторії, обладнаній комп'ютерною технікою з підключенням до Інтернет. У виключних випадках задля дотримання безпекових умов, випускники можуть скласти кваліфікаційний іспит дистанційно у форматі відеоконференції із обов'язковим включенням відеокамери.

Для проведення кваліфікаційного екзамену створюється відповідний Google Classroom, якого долучаються усі члени екзаменаційної комісії у статусі викладача та допущені до атестації випускники у статусі студента. Також до Google Classroom завантажується ця програма.

На початку кваліфікаційного іспиту здобувачі обирають екзаменаційний білет шляхом генерації випадкового номера білету спеціалізованим програмним забезпеченням.

Тривалість кваліфікаційного іспиту – три години. За цей час здобувачі освіти мають:

- виконати закриті тестові завдання у формі комп'ютерного тестування з використанням інструменту Google Form;
- надати письмові розгорнуті відповіді на відкриті теоретичні питання у текстовому редакторі Google Документ та завантажити їх до Google Classroom;
- вирішити ситуаційне завдання, оформити відповідь у текстовому редакторі Google Документ та завантажити її до Google Classroom.

Після завантаження усіх відповідей до Google Classroom екзаменаційна комісія:

- перевіряє відповіді здобувачів освіти (розрахунковий час перевірки становить 0,25 години на одного здобувача);

- обговорює результати на закритому засіданні та визначає підсумкові оцінки за внутрішньою 100-бальною шкалою;
- оголошує оцінки здобувачам освіти та аргументує їх;
- виставляє оцінки у відповідний Google Classroom (секретар екзаменаційної комісії);
- оформлює протокол екзаменаційної комісії (секретар екзаменаційної комісії).

5. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

Максимальна оцінка за складання кваліфікаційного іспиту становить 100 балів.

Максимальна оцінка за тестові завдання складає 40 балів.

Максимальна оцінка за кожне з двох відкритих теоретичних питань становить 20 балів.

Практичне завдання оцінюється максимум 20 балами.

Критерії оцінювання тестових завдань.

За кожне правильно виконане тестове завдання здобувач отримує один бал, а кожне неправильно виконане, або не виконане тестове завдання – нуль балів.

Критерії оцінювання відкритого теоретичного питання у формі письмової розгорнутої відповіді

Характер відповіді	Кількість балів
Правильна. Вичерпна	20
Із несуттєвими помилками. Не повна	-2 бал за кожну несуттєву помилку
Із суттєвими помилками	-4 бали за кожну суттєву помилку
Неправильна або відсутня	0 балів

Критерії оцінювання практичного завдання

Етапи розв'язування завдання	Рівень розв'язання та кількість балів		
Вибір та обґрунтування методики (методу, технології, способу)	Правильно, ефективно, 5 балів	Правильно, не ефективно, 4 -2 балів	Неправильно чи не обрано, 0 балів
Виконання завдання (застосування методики)	Без помилок, 10 балів	Незначні помилки. (-1 бал за кожну незначну помилку)	Значні помилки (-2 бали за кожну значну помилку), відсутність виконання, 0 балів

Результат	Правильний, 5 балів	Неточний, 4 -1 бали	Неправильний чи відсутній, 0 балів
-----------	------------------------	------------------------	--

Таблиця переведення оцінки за внутрішньою 100-бальною шкалою у національну шкалу та шкалу ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Добре
74-81	C	
64-73	D	Задовільно
60-63	E	
0-59	F	Незадовільно

6. Список рекомендованої літератури для підготовки до складання кваліфікаційного іспиту

З навчальної дисципліни «Загальна психологія»

1. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 388 с.
2. Загальна психологія: навчальний посібник / Т.Б. Поясок, О.І. Беспарточна, О.В. Квасник, В.В. Шаполова. Харків: ФОП Бровін О.В., 2023. 512 с.
3. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. Київ: Каравела, 2019. 464 с.
4. Максименко С. Д. Загальна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 272 с.
5. Москалець В. П. Загальна психологія. Київ : Ліра, 2020. 564 с.
6. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 296 с.

З навчальної дисципліни «Психогігієна»

1. Герасименко Л.О., Скрипніков А.М., Ісаков Р.І. Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. Посттравматичний стресовий розлад : навч. посіб. Київ : ВСВ «Медицина», 2023. 120 с.
2. Когутяк Н.М. Основи психогігієни : хрестоматія до дисципліни. Івано-Франківськ : НБ ПНУ, 2022 [електронний ресурс: lib.pnu.ua]
3. Мороз В. М., Серебреннікова О. А., Сергета І. В., Стоян Н. В. Психофізіологічні та психогігієнічні основи ефективного використання

здоров'язберігаючих технологій у закладах вищої освіти. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. 208 с.

4. Психогігієна : навч. посібник / Н. І. Коцур, Л. П. Товкун. Переяслав (Київ.обл.). 2024. 314 с.

5. Татьянчиков А. О. Психологія здоров'я: навчально-методичні рекомендації (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра факультету психології, політології та соціології); кафедра психології НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2021. 30 с.

6. Шебанова В.І. Тілесно-орієнтовані техніки та прийоми подолання кризових станів // Психологічні ресурси в умовах життєвої та суспільної кризи: соціальний та особистісний виміри / Колект.моногр. / наук. ред. О.Є. Блинова, відпов. ред. В.Ф. Казібекова. Херсон: Вид-во ФОП Вишемирський В.С., 2021. С. 253-279.

З навчальної дисципліни «Соціальна психологія»

1. Кудерміна О. І., Казміренко Л. І., Власенко С. Б. Соціальна психологія: навчальний посібник. Київ: НАВС, 2020. 243 с.

2. Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Волянчук, Г. В.Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Москаленко, О. І. Боковець,Б. В. Андрійцев ; КПП ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.

3. Соціальна психологія в Україні : довідник / за ред. М. М. Слюсаревського ; упоряд. І. І. Ревера, С. Є. Фіськович ; Ін-т соц. та політ. психології НАПН України. Вид. друге, перероб. і допов. Київ : Талком, 2019. 324 с.

4. Сурякова М.В., Панфілова Г.Б., Склянська О.В. Соціальна психологія (з основами соціально-психологічного тренінгу): Навч. посібник [електронне видання]. Дніпро: Середняк Т. К., 2021. 150 с.

5. Соціальна психологія. Навч. посібник. Рек. МОН України Ануфрієва Н.М., Зелінська Т.М., Єрмакова Н.О. 2023. 370 с.

6. Соціальна психологія: Практикум. Навч. посібник. Рекомендовано МОН України. Ставицька С.О., Волошина В.В. 2023. 320 с.

З вікової та педагогічної психології

1. Науково-методичні основи психологічного супроводу діяльності вчителя в умовах реформування освіти (діагностика і корекція). Практичний посібник. / за наук. ред. В. Панка. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України, 2022. 192 с.

2. Поліщук В. Психологія педагогічного повсякдення: реальність і міфи. Суми: Університетська книга, 2019. 152 с.

3. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник. 4-те вид., стер. Суми : Університетська книга, 2019. 352 с.

<http://surl.li/bbjbs>

4. Помиткін Е.О., Рибалка В.В. Геронтопсихологія навчання особистості похилого віку: посібник Київ: ШООД імені Івана Зязюна НАПН України, 2020. 150 с.

5. Проблеми вікової та педагогічної психології: хрестоматія: упоряд. Т. О. Гетьман, Т. Д. Кричківська. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 785 с.

6. Сергєєнкова О. П. Педагогічна психологія: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2019. 168 с.

7. Токарева Н. М. Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник. Київ, 2017. 548 с.

8. Турищева Л., Дорожко І., Малихіна О. Насильство. Булінг. Проблема у запитаннях та відповідях. Харків: Основа, 2019. 144 с.

З навчальної дисципліни «Психологія корекційної роботи»

1. Андрушко Я.С. Психокорекція. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 212 с.

2. Дуткевич Т.В. Теорія і практика розвивально-корекційної роботи психолога. К. : Центр учбової літератури, 2020. 256 с.

3. Князєв В.М., Мілютіна К.Л., Дубашидзе Н.М., Рубель Н.Г. Робоча книга корекційного психолога. Київ : Київський інститут Рационально-інтуїтивної терапії, 2024. 308 с.

4. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції. Суми : Університетська книга, 2020. 304 с.

5. Мельничук І.Я., Близнюкова О.М. Психокорекція. Кіровоград, 2018. 140 с.

6. Мельничук О.Б. Основи психоконсультування та психокорекції. К. : Каравела, 2022. 390 с.

З навчальної дисципліни «Психодіагностика»

1. Бельська Н. А., Мельник М. Ю.. Психологічна діагностика обдарованості учнів : методичні рекомендації. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. 170 с.

2. Бельська Н. А., Мельник М. Ю., Новгородська М. М. Діагностика креативності у профорієнтаційній роботі : методичні рекомендації. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. 72 с.

3. Кокун О.М., Мороз В.М., Лозінська Н.С., Пішко І.О. Збірник психодіагностичних методик для професійно-психологічного відбору кандидатів на військову службу за контрактом у Збройних Силах України : метод. посіб. Київ : Видавничий дім “Освіта України”, ФОП Маслаков Руслан Олексійович, 2021. 74 с.

4. Корнієнко І.О., Воронова О.Ю. Психодіагностика: курс лекцій спеціальності 053 Психологія. Мукачево: МДУ, 2019. 41 с.

5. Павелків Р. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу. навч. посіб. Видавництво: Центр навчальної літератури, 2019. 226 с.

6. Поліщук С.А. Методичний довідник з психодіагностики. Київ: Університетська книга, 2019. 442 с.

7. Психодіагностика в соціальній роботі: комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни: навч. посіб. КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Т.П. Руденко, Г.М. Костроміна. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 80 с.

З навчальної дисципліни «Експериментальна психологія та основи психологічних досліджень»

1. Експериментальна психологія: [курс лекцій] / [уклад. О.В. Романенко]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 146 с.

2. Експериментальна традиція психології навчання в Україні / Шатирко Л. О. – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. 324 с.

3. Максименко С. Д. Експериментальна психологія. Київ: ЦУЛ, 2019. 360 с.

4. Колтунович Т. А., Чуйко Г. В., Чапак Я. В. Соціально-психологічні експерименти : навч. посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 192 с.

5. Britt, M. A. Psych Experiments : From Pavlov's Dogs to Rorschach's Inkblots, Put Psychology's Most Fascinating Studies to the Test. Avon, MA: Adams-Media, 2017. 341 p.

З навчальної дисципліни «Тренінгові технології в роботі психолога»

1. Зливков В. Л., Лукомська С. О. Сучасні тренінгові технології розвитку особистості в освіті. Київ. 2022. 184 с. URL: <http://surl.li/fvnao>

2. Зливков В. Л., Лукомська С. О. Теорія та практика психологічних тренінгів. Київ-Ніжин: 2019. 209 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/721625/1/Zlyvkov_Lukomska.pdf

3. Зливков В., Ліпінська С., Лукомська С. Сучасні тренінгові технології: інтегративний підхід. Київ.-Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2020. 210 с.

4. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання: навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2019. 250 с.

5. Карамушка Л. М. Психологічні тренінги для підготовки менеджерів та персоналу освітніх організацій (реалізація технологічного підходу) : Навч. посібник. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2022. 144 с.

6. Лефтеров В. О., Форманюк Ю. В., Третьякова Т. М. Теорія і практика психологічного тренінгу: методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів. Одеса: Фенікс, 2021. 44 с.

7. Методологія розробки тренінгів з нуля: як створювати тренінги легко та із задоволенням: навч.-метод. посіб. / за ред О. Сисоевої. Київ: 7БЦ, 6. 2024. 296 с.

З навчальних дисциплін «Психологічне консультування та психотерапія»

1. Близнюкова О.М., Мамчур І.В. Основи психологічного консультування: навч.-метод. посібник. Кропивницький. ФОП Піскова М.А., 2021. 50 с.

2. Магдисюк Основи психологічного консультування. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 360 с.

3. Опанасенко Л.А. Основи психологічного консультування: у схемах і таблицях. Миколаїв : Іліон, 2019.

4. Основи психоконсультування: навч. посіб. / упоряд. і ред. Т. Л. Надвинична. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 200 с

5. Прикладні аспекти практичної роботи з сім'єю. Психологія сім'ї. Київ : Академія, 2021. 192 с.

6. Цільмак О. М. Психологічне консультування: лекційний матеріал для здобувачів вищої освіти. Одеса: Одеська юридична академія, 2020. 319 с.

7. Гордієнко-Митрофанова І., Гоголь Д. Позитивна психотерапія. Навчальний посібник з психотерапевтичних практик розвитку усвідомленої стресостійкості. Київ : ГО «МНГ», 2022. 221 с.

8. Горбунова В.В., Карачевський А.Б., Климчук В.О. Когнітивно-поведінкова терапія для зниження вживання алкоголю пацієнтами замісної підтримуючої терапії : посібник ; Центр громад. здоров'я. Київ : ФОП Колесник С. М., 2022. 99 с.

9. Кошова І. В., Литовченко Н. Ф. Психотерапія: навч.-метод. посібн. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2022. 113 с.

10. Технології психотерапевтичної допомоги постраждалим у подоланні проявів посттравматичного стресового розладу: монографія / за ред. З. Г. Кісарчук. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 178 с.

11. Титаренко Т. М. Моє майбутнє залежить від мене: практики здорового сьогодення у воєнних і повоєнних умовах. Монографія. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД , 2024. 130 с.

12. Яцина О. Ф. Основи психотерапії: практикум. Навчально-методичний посібник. Ужгород, 2021. 80 с.

З навчальної дисципліни «Психологічна допомога в екстремальних та кризових ситуаціях»

1. Герасименко Л.О., Скрипніков А.М., Ісаков Р.І. Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. Посттравматичний стресовий розлад: навчальний посібник. Київ: Медицина, 2023. 120 с.

2. Перша психологічна допомога в гострих стресових ситуаціях: навч.-

практич. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.А. Моргунов ; [О. І. Федоренко та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2022. 84 с.

3. Психологія екстремальності та психопрофілактика психічної травми й суїцидальних намірів : навч.-метод. посіб. / Л. І. Магдисюк та ін. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 236 с.

4. Тімченко О.В. Екстремальна психологія: підручник. Харків: УЦЗУ. 2020. 502 с.

5. Тімченко О.В. Кризова психологія: навчальний посібник. Харків: НУЦЗУ. 2019. 401 с.

6. Шевченко Н.Ф. Психологічна допомога в кризових та екстремальних ситуаціях : навч. посіб. Запоріжжя. Запорізький національний Університет, 2021. 192 с.

7. Кулеша-Любінець М.М. Техніки психологічної допомоги та самопомоги особі у екстремальній ситуації: навчально-методичний посібник. ІваноФранківськ: Кушнір Г. 2020. 72 с.

3 навчальної дисципліни «Психологічна служба в системі освіти»

1. Бабчук О.Г. Психологічна служба в системі дошкільної освіти: навчальний посібник. Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2023. 166 с.

2. Методики психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах війни: практич. посіб. /В.Г.Панок та ін. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2023. 212 с. (електронне видання).

3. Молодушкіна І. В. На допомогу практичному психологу ЗДО. Київ: Основа, 2020. 208 с.

4. Панок В.Г. Наукова і волонтерська діяльність установ психологічного профілю НАПН України з проблем формування безпечного середовища у закладах освіти та надання психологічної і соціально-педагогічної допомоги постраждалим в умовах війни (2019-2023 рр.):інформаційний довідник. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2023. 106 с. (електронне видання).

5. Формування безпечного освітнього простору закладу освіти в діяльності працівників психологічної служби / В. В. Байдик та ін. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2023. 111 с.

6. Бенера В. Є. Психологічна служба в закладах освіти. Практикум / навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Тернопіль: ВАТ «ТВПК Збруч», 2008. 560 с.

7. Довідник нормативно-правових документів психологічної служби та психолого-медико-педагогічних консультацій системи освіти України / упоряд.: Ю.А. Луценко, А.Г. Обухівська, І.В. Луценко, Н.В. Сосновенко. Київ: Укр. НМЦ практ. психології і соц. роботи, 2014. 475 с.